

Miejsce
na naklejkę
z kodem szkoły

OKE GDAŃSK
CKE

CHEMIA
POZIOM ROZSZERZONY

MARZEC
ROK 2008

PRZYKŁADOWY ZESTAW ZADAŃ

Czas pracy 150 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 17 stron (zadania 1 – 36). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Rozwiązania i odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
3. W rozwiązaniach zadań rachunkowych przedstaw tok rozumowania prowadzący do ostatecznego wyniku oraz pamiętaj o jednostkach.
4. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
5. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
6. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
7. Możesz korzystać z karty wybranych tablic chemicznych, linijki oraz kalkulatora.

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
łącznie
60 punktów

Życzymy powodzenia!

Wypełnia zdający przed
rozpoczęciem pracy

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

--	--	--

**KOD
ZDAJĄCEGO**

Zadanie 1. (2 pkt)

Jądro izotopu ${}^{235}_{92}\text{U}$ ulega dwóm przemianom α , a następnie jednej przemianie β^- .

Podaj skład jądra atomowego (liczbę protonów i neutronów), które powstanie w wyniku tych przemian.

Liczba protonów: ..... Liczba neutronów: .....

Zadanie 2. (3 pkt)

Miedź jest mieszaniną dwóch izotopów, z których jeden zawiera w jądrze atomowym 34 neutrony i stanowi 72,7% tej mieszaniny. W jądrze atomowym drugiego izotopu znajduje się 36 neutronów.

a) Ustal liczby masowe A obu izotopów.

Liczba masowa A pierwszego izotopu: .....

Liczba masowa A drugiego izotopu: .....

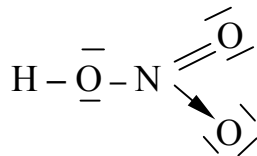
b) Oblicz masę atomową miedzi.

Obliczenia:

Odpowiedź: .....

Zadanie 3. (1 pkt)

Poniżej przedstawiono kreskowy wzór elektronowy kwasu azotowego(V).

Korzystając z powyższego wzoru, ustal liczbę wiązań chemicznych różnych typów występujących w cząsteczce HNO₃. Wypełnij tabelę, wpisując odpowiednie liczby (jeżeli dany rodzaj wiązania nie występuje w tej cząsteczce, zapisz „0” lub „-”).

Typ wiązania	Kowalencyjne		
	niespolaryzowane	spolaryzowane	
		ogółem	w tym koordynacyjne
Liczba wiązań			

Zadanie 4. (2 pkt)

Oblicz masę 4 dm³ CO₂ w temperaturze 300 K i pod ciśnieniem 1500 hPa. Stała gazowa R = 83,14 hPa·dm³·K⁻¹·mol⁻¹.

Obliczenia:

Odpowiedź: .....

Zadanie 5. (2 pkt)

Poniżej scharakteryzowano dwa pierwiastki: A i B.

Pierwiastek A jest metalem lekkim, srebrzystym, kowalnym. Bardzo dobrze przewodzi ciepło i prąd elektryczny. Jest składnikiem lekkich stopów, np. elektronu, stosowanego do wyrobu części samolotów. Znajduje też zastosowanie do produkcji opakowań i folii. Jego minerał o nazwie korund jest bardzo twardy i ma duże znaczenie techniczne. Barwne odmiany korundu to rubiny i szafiry.

Pierwiastek B jest ciałem stałym, twardym i kruchym. Zalicza się go do półprzewodników. Stosowany jest do produkcji stopów z żelazem, a także tranzystorów i ogniw fotoelektrycznych. Należy do grupy pierwiastków najczęściej występujących w skorupie ziemskiej. Jego najważniejszy związek występujący w przyrodzie w bardzo dużych ilościach to kwarc.

Podaj nazwy opisanych pierwiastków.

Nazwa pierwiastka A: .....

Nazwa pierwiastka B: .....

Zadanie 6. (2 pkt)

Wodorosole wywodzą się z kwasów wieloprotonowych, a hydroksosole z wodorotlenków wielowodorotlenowych.

Napisz w formie cząsteczkowej równania reakcji otrzymywania:

- wodorosiarczanu(VI) sodu NaHSO_4 z substratów: NaOH i H_2SO_4 ,
- węglanu hydroksomiedzi(II) $(\text{CuOH})_2\text{CO}_3$ z substratów: CuO , H_2O , CO_2 .

a) .....

b) .....

Zadanie 7. (2 pkt)

Wodorowęglan wapnia jest jedną z soli, której obecność w wodzie powoduje tak zwaną twardość przemijającą (węglanową). Domowym sposobem usuwania twardości przemijającej jest gotowanie wody (reakcja I) i zlanie jej nad osadu. W przemyśle wykorzystuje się metodę wapienną, polegającą na zastosowaniu wody wapiennej $\text{Ca}(\text{OH})_2$ (reakcja II).

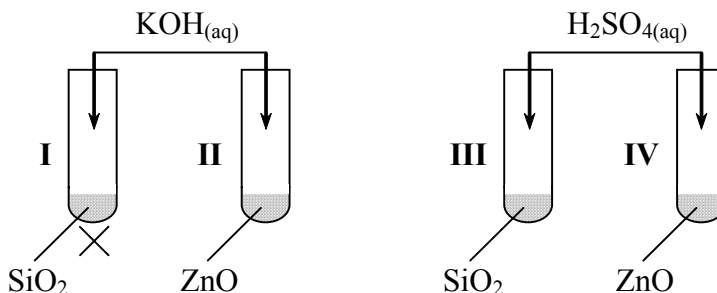
Napisz w formie cząsteczkowej równania reakcji (I i II), które prowadzą do usunięcia twardości przemijającej wody spowodowanej obecnością w niej wodorowęglanu wapnia.

I: .....

II: .....

Zadanie 8. (2 pkt)

W celu określenia charakteru chemicznego tlenków SiO_2 i ZnO przeprowadzono doświadczenie, które ilustruje poniższy rysunek.

Podaj numery probówek, w których przebiegały reakcje chemiczne, i określ charakter chemiczny tlenków SiO_2 i ZnO .

Reakcje przebiegały w probówkach o numerach: .....

Charakter chemiczny tlenku SiO_2 : .....

Charakter chemiczny tlenku ZnO : .....

► **Informacja do zadania 9. i 10.**

W dwóch nieoznakowanych probówkach znajdują się bezbarwne wodne roztwory soli: K_2S i K_2SO_4 . Dysponujesz następującymi odczynnikami:

Zadanie 9. (2 pkt)

Spośród podanych wyżej odczynników wybierz jeden, który pozwoli zidentyfikować te sole, oraz opisz obserwacje, na podstawie których można dokonać ich identyfikacji. Jeżeli nie obserwujemy objawów reakcji, wówczas napisz to.

Wzór lub nazwa odczynnika: .....

Obserwacje, na podstawie których dokonano identyfikacji

K_2S : .....

K_2SO_4 : .....

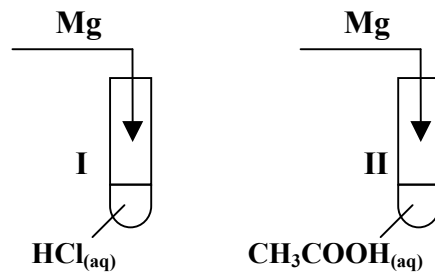
Zadanie 10. (1 pkt)

Napisz w formie cząsteczkowej równanie reakcji będącej podstawą rozróżnienia tych soli.

.....

► **Informacja do zadania 11. i 12.**

W celu porównania mocy kwasu chlorowodorowego (solnego) i etanowego (octowego) w tej samej temperaturze zamierzano wykonać doświadczenie zilustrowane poniższym schematem.

Przedstawiony schemat nie jest jednak precyzyjny, a tak wykonane doświadczenie nie pozwoli rzetelnie porównać mocy obu kwasów.

Zadanie 11. (2 pkt)

Podaj, o jakie informacje dotyczące substratów reakcji (magnezu oraz kwasów) należy uzupełnić powyższy schemat.

Informacja dotycząca magnezu: .....

.....

Informacja dotycząca kwasów: .....

.....

Zadanie 12. (2 pkt)

a) Spośród podanych obserwacji wybierz i podaj numery tych, które są prawdziwe.

1. W obu probówkach wydziela się gaz.
2. W probówce I roztwór zmienia barwę.
3. W probówce I magnez rozpuszcza się szybciej.
4. W obu probówkach roztwór zmienia barwę.
5. W probówce II magnez rozpuszcza się szybciej.
6. W probówce II gaz wydziela się mniej intensywnie.

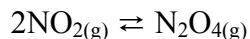
.....

b) Spośród podanych powyżej obserwacji (1 – 6) wybierz i podaj numery tych, które umożliwią sformułowanie wniosku dotyczącego porównania mocy kwasów solnego i octowego.

.....

► **Informacja do zadania 13. i 14.**

Tlenek azotu(IV) o barwie brunatnej ulega częściowej dimeryzacji, tworząc bezbarwny N_2O_4 . Prowadzi to do ustalenia się równowagi opisanej równaniem:

Zadanie 13. (1 pkt)

W celu określenia wpływu temperatury na stan równowagi tej reakcji przeprowadzono doświadczenie opisane poniżej.

Zamkniętą probówkę zawierającą mieszaninę NO_2 i N_2O_4 zanurzono w zlewce z lodem. Zauważono, że jej zawartość odbarwiła się. Następnie tę samą probówkę zanurzono w zlewce z gorącą wodą. Stwierdzono, że brunatne zabarwienie jej zawartości pojawiło się ponownie.

Sformułuj wniosek, w którym stwierdzisz, jak wzrost temperatury wpływa na ilość N_2O_4 w układzie.

.....

Zadanie 14. (3 pkt)

Mając do dyspozycji zamknięte naczynie z tłokiem zawierające mieszaninę NO_2 i jego dimeru, zaprojektuj doświadczenie pozwalające zbadać, jak zmiana ciśnienia wpływa na ilość N_2O_4 w układzie. W tym celu:

a) uzupełnij opis doświadczenia, wpisując w miejsce kropek odpowiednie wyrażenia wybrane spośród podanych poniżej.

*rozprężamy, sprężamy, zmniejsza się, zwiększa się, nie zmienia się,
odbarwia się, przyjmuje brunatne zabarwienie*

1. Naciskając tłok naczynia, ... gaz. Objętość gazu
....., a zawartość naczynia .....

2. Zmieniając położenie tłoka ..... gaz – ciśnienie w naczyniu
zmniejsza się. Objętość gazu ....., a zawartość naczynia
.....

b) podaj, jak zmiana ciśnienia wpływa na ilość N_2O_4 w opisanym układzie.

.....
.....

Zadanie 15. (2 pkt)

Do 20 cm^3 roztworu chlorku sodu o stężeniu 3% i gęstości $1,02 \text{ g}\cdot\text{cm}^{-3}$ dodano 80 cm^3 roztworu chlorku sodu o stężeniu 24% i gęstości $1,18 \text{ g}\cdot\text{cm}^{-3}$.

Oblicz stężenie procentowe otrzymanego roztworu.

Obliczenia:

Odpowiedź: .....

Zadanie 16. (2 pkt)

Wody powierzchniowe, wykorzystywane do zaopatrywania ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, muszą spełniać określone normy. Zgodnie z nimi, najwyższa dopuszczalna zawartość chlorków wynosi 250 mg w 1 dm^3 wody. Z rzeki pobrano próbkę wody o objętości 150 cm^3 i po analizie stwierdzono, że zawierała ona 25 mg chlorków.

Wykonaj odpowiednie obliczenia i oceń przydatność badanej wody do celów spożywczych.

Obliczenia:

Ocena wody: .....

Zadanie 17. (1 pkt)

Poniżej podano pH wybranych płynów ustrojowych w organizmie pacjenta.

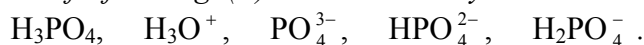
1. sok trzustkowy $pH = 8,0$
2. sok żołądkowy $pH = 2,0$
3. ślina $pH = 6,9$
4. zółć $pH = 7,4$.

Uszereguj wymienione płyny ustrojowe, podając ich numery, zgodnie ze wzrostem charakteru kwasowego.

.....

Zadanie 18. (1 pkt)

Wodny roztwór kwasu ortofosforowego(V) zawiera drobiny:

Spośród jonów znajdujących się w wodnym roztworze kwasu ortofosforowego(V) wybierz ten, który jest według teorii Brönsteda wyłącznie zasadą. Uzasadnij swój wybór, zapisując równanie reakcji tego jonu z wodą.

.....

► **Informacja do zadania 19. i 20.**

Na mieszaninę tlenku miedzi(II) i opilków metalicznej miedzi podzielano rozcieńczonym kwasem solnym, a otrzymaną zawiesinę przesączono. Przesącz miał odczyn kwasowy.

Zadanie 19. (1 pkt)

Napisz w formie jonowej skróconej równanie reakcji chemicznej, która zachodzi podczas opisanego powyżej doświadczenia.

.....

Zadanie 20. (1 pkt)

Dokonaj analizy tekstu przedstawionego w *Informacji* i podaj wzory jonów, które znajdowały się w przesączu.

.....

Zadanie 21. (2 pkt)

Stosowanie nawozów sztucznych może spowodować zmianę kwasowości gleby. Jako nawozy stosuje się np. siarczan(VI) amonu i azotan(V) potasu.

Który nawóz: siarczan(VI) amonu czy azotan(V) potasu spowoduje zwiększenie kwasowości gleby? Podaj jego nazwę lub wzór oraz napisz w formie jonowej skróconej równanie reakcji potwierdzające Twój wybór.

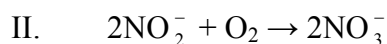
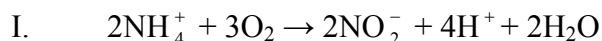
Zwiększenie kwasowości gleby spowoduje: .....

Równanie reakcji:

.....

Zadanie 22. (1 pkt)

Zakwaszenie gleby może być spowodowane procesem nitryfikacji, który przebiega dwuetapowo zgodnie z zapisem:

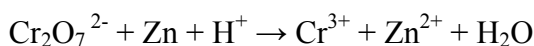

Napisz w formie jonowej sumaryczne równanie procesu nitryfikacji.

.....
.....
.....

Zadanie 23. (3 pkt)

Badając właściwości związków chromu, przeprowadzono reakcję zachodzącą według poniższego schematu:

a) Dobierz współczynniki stechiometryczne w podanym wyżej schemacie reakcji. Zastosuj metodę bilansu elektronowego.

Bilans elektronowy:

.....
.....

Równanie reakcji:

.....
.....

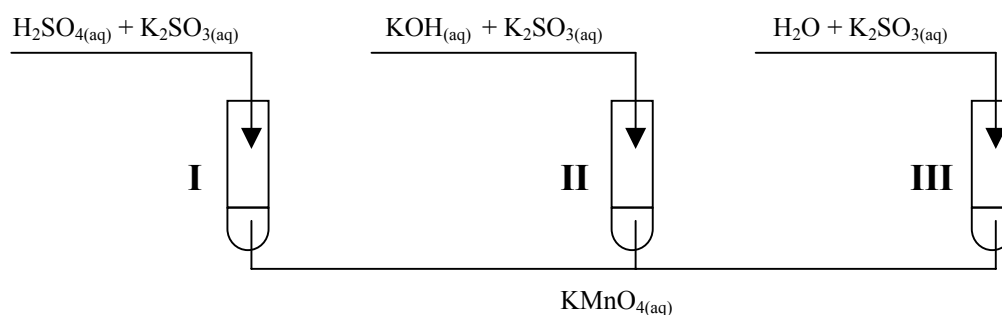
b) Uzupełnij każde z poniższych zdań, wybierając jeden symbol lub wzór spośród podanych w nawiasach. Wybrane symbole lub wzory podkreśl.

Rolę utleniacza w powyższej reakcji pełni ($\text{Cr}_2\text{O}_7^{2-}$, Zn , H^+).

Rolę reduktora pełni w tej reakcji ($\text{Cr}_2\text{O}_7^{2-}$, Zn , H^+).

► **Informacja do zadania 24. i 25.**

Manganian(VII) potasu ma silne właściwości utleniające. W celu zbadania tych właściwości przeprowadzono doświadczenie zilustrowane poniższym rysunkiem.

Zadanie 24. (3 pkt)

Podaj wzory i nazwy systematyczne związków manganu, które powstały w probówkach I, II, III w wyniku redukcji manganianu(VII) potasu.

Numer próbówki	Wzór związku manganu	Nazwa związku manganu
I		
II		
III		

Zadanie 25. (1 pkt)

Uzupełnij poniższe zdanie, wybierając jedno słowo spośród podanych w nawiasie. Wybrane słowo podkreśl.

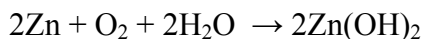
Na podstawie analizy przebiegu opisanego doświadczenia można stwierdzić, że im niższe jest pH roztworu, w którym zachodzi redukcja manganianów(VII), tym (niższy, wyższy) stopień utlenienia osiąga mangan w wyniku tej redukcji.

► Informacja do zadania 26. i 27.

W celu ochrony przedmiotów stalowych przed korozją można stosować czynne powłoki ochronne, które chronią przedmiot nawet wtedy, gdy nie są szczelne. W celu zbadania wpływu czynnych powłok na stalowy przedmiot przeprowadzono doświadczenie opisane poniżej.

Gwóźdź stalowy owinięto drutem cynkowym i zanurzono w probówce z wodnym roztworem NaCl. Na powierzchni drutu cynkowego pojawił się biały osad $Zn(OH)_2$.

W powstałym ogniwie galwanicznym zaszła reakcja zilustrowana poniższym równaniem:

Zadanie 26. (1 pkt)

Określ, który metal stanowi w powstałym ogniwie anodę (elektrodę ujemną), a który katodę (elektrodę dodatnią).

Anodę stanowi: .....

Katodę stanowi: .....

Zadanie 27. (2 pkt)

Zapisz równania reakcji elektrodowych zachodzących w tym ogniwie podczas opisanego procesu.

Równanie reakcji przebiegającej na anodzie:

.....

Równanie reakcji przebiegającej na katodzie:

.....

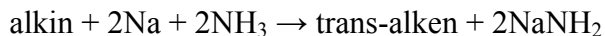
Zadanie 28. (1 pkt)

W wyniku hydrolizy w środowisku zasadowym monochloropochodna alkanu o pięciu atomach węgla tworzy III-rzędowy alkohol.

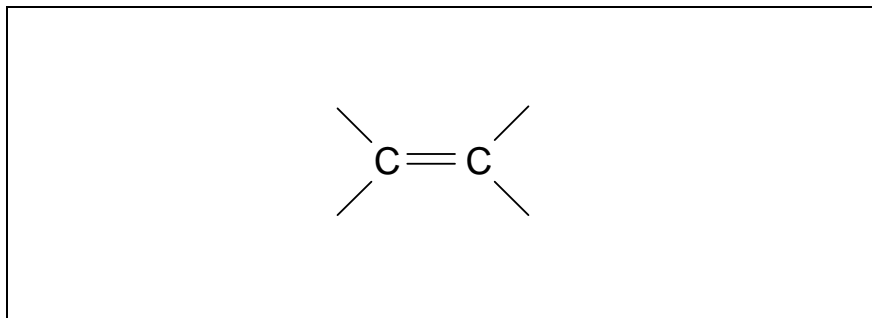
Posługując się wzorami półstrukturalnymi (grupowymi) związków organicznych, napisz równanie reakcji otrzymywania tego alkoholu podaną metodą.

Zadanie 29. (1 pkt)

Alkeny o konfiguracji *trans* można otrzymać w wyniku uwodornienia alkinów przy użyciu sodu w ciekłym amoniaku zgodnie ze schematem:

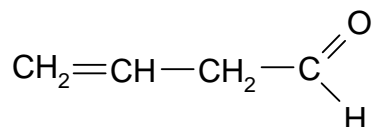

Dokonaj analizy powyższej informacji i przedstaw, uzupełniając poniższy rysunek, wzór półstrukturalny (grupowy) *trans*-alkenu, który otrzymano opisaną metodą z pent-2-ynu (2-pentynu),

Zadanie 30. (1 pkt)

Przykładem nienasyconego aldehydu alifatycznego jest związek o wzorze:

Napisz wzór półstrukturalny (grupowy) ketonu będącego izomerem tego aldehydu.

Zadanie 31. (2 pkt)

W owocach jarzębiny zawarty jest alkohol polihydroksylowy, sorbit (sorbitol), o wzorze $C_6H_8(OH)_6$.

Zaprojektuj doświadczenie, za pomocą którego potwierdzisz obecność kilku grup hydroksylowych w cząsteczce sorbitu:

- wybierz potrzebne odczynniki spośród wodnych roztworów następujących substancji: $C_6H_8(OH)_6$, $CuSO_4$, Br_2 , $NaOH$, $KMnO_4$,
- opisz przewidywane obserwacje.

Wzory lub nazwy odczynników: .....

.....

Obserwacje: .....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 32. (2 pkt)

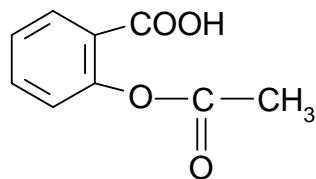
W pewnym tripeptydzie kolejność aminokwasów można przedstawić w skrócony sposób jako Ala–Ser–Gly. W zapisie tym z lewej strony umieszczono symbol aminokwasu zawierającego wolną grupę aminową, a z prawej strony symbol aminokwasu zawierającego wolną grupę karboksylową.

Wpisz do tabeli symbole aminokwasów (Ala, Ser, Gly), których odpowiednie grupy funkcyjne (karboksylowa, aminowa) wzięły udział w procesie ich kondensacji.

	Grupa karboksylowa	Grupa aminowa
Symbole aminokwasów		

► **Informacja do zadania 33. i 34.**

Popularna aspiryna (kwas acetylosalicylowy) o wzorze:

jest pochodną kwasu salicylowego (kwasu 2-hydroksybenzenokarboksylowego).

Zadanie 33. (1 pkt)

Posługując się uproszczonymi wzorami półstrukturalnymi (grupowymi) związków organicznych, napisz równanie reakcji otrzymywania kwasu acetylosalicylowego z kwasu salicylowego i kwasu octowego.

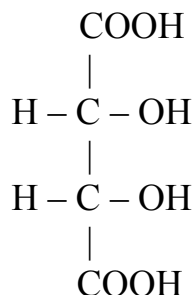
Zadanie 34. (1 pkt)

Podaj nazwę grupy dwufunkcyjnych pochodnych węglowodorów, do której należy kwas salicylowy.

.....

Zadanie 35. (1 pkt)

Przykładem związku chemicznego, w którego cząsteczce występuje więcej niż jedna grupa karboksylowa, jest kwas winowy (kwas 2,3-dihydroksybutanodiowy). Poniżej przedstawiono wzór kwasu mezo-winowego.

Dokonaj analizy budowy cząsteczki kwasu mezo-winowego i określ, czy kwas ten jest czynny optycznie. Uzasadnij swoją odpowiedź.

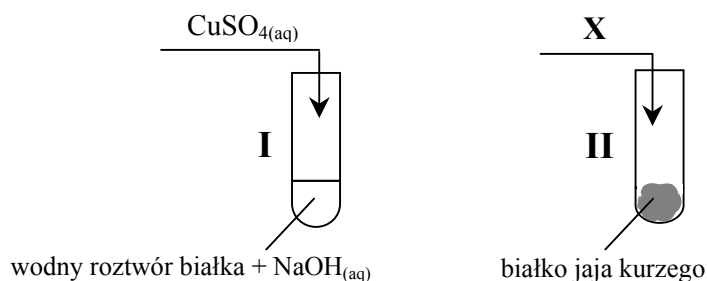
.....

.....

.....

Zadanie 36. (2 pkt)

Dokonaj analizy schematycznych rysunków przedstawiających dwa doświadczenia i uzupełnij brakujące informacje, podając nazwę lub wzór substancji X oraz formułując obserwacje.

Nazwa lub wzór substancji X: .....

Nr probówki	Obserwacje
I	
II	białko ścina się i zabarwia na kolor żółty

BRUDNOPIS